

Posudek vedoucího diplomové práce

Téma: Povinný díl

Autorka: Lucie Vodrážková

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Posuzovaná práce je v základu zaměřena na problematiku dědického práva. Zvláštní pozornost je přitom věnována především povinnému dílu. Námětem bližšího zájmu autorky se tedy stal jeden z institutů dědického práva, který byť na první pohled snad působí poměrně úzkým dojmem, má širší přesah téměř do celé jeho úpravy. Zároveň jde o institut, který byl do dědického práva začleněn, resp. znovu začleněn, až v souvislosti s přijetím stávajícího občanského zákoníku. Jedná se přitom současně o institut mající zásadní význam pro vymezení postavení dětí, resp. dalších potomků zůstavitele v rámci dědické posloupnosti, jakož i při vymezení jejich ochrany. Je třeba rovněž podotknout, že jakkoliv od nabytí účinnosti občanského zákoníku uplynulo již více než deset let, je řada otázek souvisejících s povinným dílem v právní nauce (ale i judikatuře) stále otevřená. Nelze tak než konstatovat, že autorka zvolila k bližšímu zpracování v podobě diplomové práce téma v mnoha ohledech velmi podnětné, současně však poměrně výkladově náročné.

Hned na úvod zdejšího posouzení je možné uvést, že se autorka s těmito poměrně nelehkými východisky vypořádala zdařile. Text práce je v základu přehledně strukturován. Již od úvodní partie se autorka věnuje vedle obecného vymezení některých základních pojmů dědického práva, i pojmům z pohledu tématu zásadním – tedy základnímu definování povinného dílu a nepominutelného dědice. Následně se soustředěně pouští do samotného jádra celé problematiky. V jednotlivých navazujících kapitolách se tak postupně vypořádává s výpočtem povinného dílu, započtením, právem na povinný díl a vyděděním. V závěru práce je též zmíněno právo na nutnou výživu a procesní stránka věci. Z nastíněné struktury práce je patrné, že autorka upnula svou pozornost k tématu práce téměř v celém jejím rozsahu.

Posouzení obsahu práce i její věcné správnosti je možné zahájit obecným konstatováním, že autorka do zvoleného tématu náležitě pronikla. Při vytváření práce se nechává vést většinou základních relevantních odborných zdrojů. Její výklad však není pouhým povrchním kompilátem názorů jiných autorů. Je totiž schopna reflektovat většinu sporných otázek, které se s pojmem povinného dílu pojí. Toto hlubší proniknutí do tématu jí umožňuje čtenáře provést různými zákoutími problematiky povinného dílu systematicky a přehledně. Pojednání nemá v mnoha částech povahu pouhé deskripce, ale přináší i vlastní úvahy a odůvodněné závěry autorky. Z pohledu posouzení pak zaujme zejména pečlivost, s jakou diplomantka ke zpracování tématu přistoupila. Poměrně detailním způsobem se zaobírá hned řadou aspektů povinného dílu a snaží se přitom nalézt různé výkladové varianty, tak, aby problematiku vyčerpala. Příkladem takového přístupu může být pojednání vztahující se k osobě oprávněné k povinnému dílu, kdy se nejedná jen o vlastní děti zůstavitele, ale i o jeho případné další potomky. Autorka v dané souvislosti správně naráží zejména na otevřenou otázku velikosti

povinného dílu v případě, že přímý potomek zůstavitele je zletilý, zatímco vzdálenější potomek (tedy typicky vnuk či pravnuk zůstavitele) je ještě nezletilý. Přitom podle dikce zákoníku by měl nezletilému nepominutelnému dědici náležet povinný díl ve výši tří čtvrtin hodnoty zákonného dědického podílu, samotnému zletilému dítěti by však náležela pouze jedna čtvrtina zákonného dědického podílu. Autorka zde zmiňuje názory vyskytující se v odborné literatuře, které si v dílčím rozsahu protirečí a přiklání se k jedné z možných výkladových variant (nutno říci, že se závěrem, který souzní s míněním vedoucího práce). Stejně detailně je výklad podán kupř. i v rámci pojednání o výpočtu povinného dílu a o započtení na povinný díl. I zde autorka čtenáře provádí detailním způsobem různými variantami takového započtení, přičemž neopomíjí zmínit celou řadu sporných či nejasných momentů právní úpravy. Ve výčtu detailně rozpracovaných aspektů tématu by mohlo být pokračováno poměrně dlouze. Již na tomto místě lze však shrnout, že se autorka se zadaným tématem vypořádala kvalitním způsobem.

S ohledem na uvedené je tak možné k textu učinit převážně jen dílčí výtky a postřehy, které mohou sloužit jako velmi dobrý podklad pro obhajobu práce. Na s. 17 například autorka uvádí v rámci výkladu zaměřeného na určení okamžiku, kdy se určitá osoba stává dědicem, že: „Blíže se k této otázce vyjádřila judikatura. Podle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2174/2001 se osoba stává dědicem, jakmile jí soud svým rozhodnutím potvrdí dědictví, také pokud z dědictví získá jeho poměrnou část či jí z něj něco připadne na základě dohody o vypořádání dědictví. Než se tak stane, jedná se pouze o domnělého dědice, jenž ale poté postavení dědice nabude zpětně k okamžiku zůstavitelova úmrtí.“ Je otázkou, zda dané rozhodnutí obstojí i v podmínkách stávající právní úpravy, ze které poměrně jednoznačně plyne, že ten, komu náleží dědické právo, je dědic (§ 1475 odst. 3 OZ). Jinde (s. 19) autorka v rámci výkladu vztahujícímu se k otázce vydědění konstatuje, že: „Poslední případ, kdy zůstavitelovo dítě nedědí, představuje vydědění. Potomci vyděděného dítěte mohou mít dědické právo ale pouze za předpokladu, že toto dítě zemřelo ještě před zůstavitelem. Když však vyděděný zůstavitele přežije, potomci vyděděného dědické právo nemají, mají ale právo na povinný díl, neboť právní úprava je zde vylučuje pouze z dědického práva.“ K uvedenému dodává, že výklad daného ustanovení není úplně jistý, a že zůstavitel může v každém případě na tyto potomky pamatovat v závěti. Jakkoliv je uvedené vyjádření možné považovat v základu jistě za správné, je patrné, že dostatečně nereflektuje výslovné znění zákona. Vyděděním lze dle § 1646 odst. 1 OZ nepominutelného dědice vyděděním vyloučit z jeho práva na povinný díl, nikoliv z práva dědického (jak ostatně autorka sama uvádí na s. 41). Diplomantka tak na jednu stranu tuto skutečnost pomíjí s tím, že bez dalšího vychází z toho, že vyděděním se ztrácí dědické právo, současně však v případě citace třetího odstavce téhož ustanovení u potomků vyděděného důsledně rozlišuje mezi ztrátou povinného dílu a vyloučením dědického práva. Otázkou je kupříkladu i zařazení hodnoty vybavení domácnosti do hodnoty pozůstalosti pro účely výpočtu povinného dílu (s. 32). Sporné je to zejména v případě základního vybavení rodinné domácnosti, které na pozůstalého manžela přechází i když není dědicem, tedy mimo dědickou posloupnost. Je však patrné, že učiněné postřehy k věcnému obsahu práce jsou pouze dílčího rázu bez vlivu na celkový dojem z práce.

Na velmi dobré úrovni je i formální úroveň práce. Autorka se v textu dopouští minimálního množství pochybení proti pravidlům pravopisu a interpunkce. Velmi dobrá je i stylistika autorky.

Odpovídající je i práce s odbornými zdroji. Autorka užívá sice poměrně omezený, přesto však dostatečně reprezentativní vzorek zdrojů odborné literatury i judikatorních výstupů. V dílčím rozsahu je užitá i literatura zahraniční. Citováno je v intencích platné citační normy.

Lze shrnout, že předložená diplomová práce splňuje všechna kritéria kladená na závěrečnou práci v magisterském studijním programu. Autorka uchopila zvolené téma celistvým způsobem a jasně prokazuje, že do něj pronikla v náležitě hloubce. Případnému čtenáři její text přináší velmi dobrý přehled nejen základních informací o problematice povinného dílu, ale i řady v nauce a judikatuře dosud finálně nevyřešených otázek vztahujících se ke zvolenému tématu. Pochválit je ráz výkladu, který není na mnoha místech veden pouze ambicí sdělit dané informace popisným způsobem, ale je náležitě doplněn autorčinými vlastními názory a postřehy. S ohledem na výše podané kladné hodnocení je možné uzavřít, že diplomová práce je způsobilá k obhajobě. V případě jeho úspěšného zvládnutí navrhuji práci hodnotit jako **výbornou**.

V rámci obhajoby by se autorka mohla zaměřit kupříkladu na sdělení svého názoru na klady a zápory stávající úpravy povinného dílu. Je podle ní rozsah osob oprávněných povinnému dílu dostatečný?

V Plzni dne 16. května 2024

doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D